

سازمان تامین اجتماعی ایران

سیر تطور قوانین بیمه‌ای حمایت از بازماندگان در ایران

تدوین و گردآوری:

مجتبی قاسمی

زهره زاده غلام

مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی

۱۳۹۷

بیمه اجتماعی و محابا

سرشناسه: قاسمی، مجتبی، ۱۳۶۲ -

عنوان قراردادی: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc.

عنوان و نام پدیدآور: سیر تطور قوانین بیمه‌ای حمایت از بازماندگان در ایران/ تدوین و گردآوری مجتبی قاسمی، زهرا زاده‌غلام؛ ناظر علمی عباس خندان؛ ویراستار علمی نرگس اکبرپورروشن.

مشخصات نشر: تهران: مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۸۸ص:.. جدول.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۳۰۶۰۰۴-۱

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: سازمان تأمین اجتماعی -- آیین نامه‌ها

موضوع: Social Security Organization -- By-laws

موضوع: تأمین اجتماعی -- قوانین و مقررات -- ایران

موضوع: Social security -- Law and legislation -- Iran

موضوع: بیمه‌شدگان -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران

موضوع: Social security beneficiaries -- Legal status, laws, etc -- Iran

موضوع: بیمه -- ایران -- تاریخ

موضوع: Insurance -- Iran -- History

موضوع: تأمین اجتماعی -- تاریخ

موضوع: Social security -- History

شناسه افزوده: زاده‌غلام، زهرا، ۱۳۵۲ -

شناسه افزوده: مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی

رده‌بندی کنگره: ۹۱۳۹۷ س ۲ق/ ۱۴۷۶ KMH

رده‌بندی دیویی: ۳۴۴/۵۵۰۲

شماره کتابشناسی ملی: ۵۴۱۱۷۷۵

موسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی

سیر تطور قوانین بیمه‌ای حمایت از بازماندگان در ایران

تدوین و گردآوری: مجتبی قاسمی
(استادیار حقوق و اقتصاد- دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی)
زهرا زاده غلام

ناظر علمی: عباس خندان

ویراستار علمی: نرگس اکبرپور روشن

صفحه‌آرایی و طراحی جلد: شبنم ترابی پاریزی

لیتوگرافه، چاپ و صحافه: تیرازه

چاپ اول: ۱۳۹۷

شمارگان: ۵۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۳۰۶-۰۴-۱

قیمت: ۱۵۰۰۰ ریال

تهران، میدان آرژانتین، خیابان احمد قصیر، خیابان دهم، پلاک ۲۰

تلفن: ۰۲۱۸۸۷۵۳۲۴۵

فکس: ۰۲۱۸۸۵۰۷۴۲۱

کدپستی: ۱۵۱۴۷۳۴۳۱۱

ایمیل: info@ssor.ir

خواننده گرامی می‌توانید جهت شرکت در نظرسنجی

این کتاب به لینک زیر مراجعه کنید:

http://www.ssor.ir/index.php?option=com_rsform&view=rsform&formId=30

فهرست مطالب

۶	پیشگفتار مؤسسه
۸	چکیده مدیریتی
۱۳	۱- مقدمه
۱۷	۲- انواع طرح‌های مستمری
۲۲	۳- یک قرن فراز و فرود در حمایت از بازماندگان در قوانین مستمری در ایران
۷۵	۴- جمع‌بندی
۸۳	منابع فارسی
۸۴	منابع انگلیسی

مطابق با تعریف تأمین اجتماعی در مقاوله‌نامه شماره ۱۰۲ سازمان بین‌المللی کار، رسالت اصلی طرح‌های بیمه اجتماعی تضمین امنیت در آمدی بیمه‌شدگان در هنگام قطع یا کاهش شدید در آمد افراد بر اثر بیکاری، بیماری، بارداری، از کارافتادگی، سالمندی و فوت است. بر این اساس، طرح‌های تأمین اجتماعی خدمات بلندمدت و کوتاه‌مدت متنوعی را ارائه می‌دهند که یکی از مهم‌ترین آن‌ها پرداخت مستمری به بازماندگان قانونی بیمه‌شده متوفی است. به موجب این خدمت، پس از فوت بیمه‌شدگان بازنشسته، از کارافتاده مستمری‌بگیر و همچنین بیمه‌شدگان فعال (البته در صورت پرداخت حق بیمه با شرایط مندرج در قانون)، بازماندگان قانونی می‌توانند مبلغی را به عنوان مستمری دریافت کنند. از آنجایی که در بسیاری از موارد با فوت سرپرست خانوار و قطع در آمد وی اعضای خانوار به ناگاه با افت شدید در آمد مواجه می‌شوند، این خدمت نقش مهمی را در حفظ سطح زندگی بازماندگان و جلوگیری از قرار گرفتن آن‌ها در معرض فقر ایفا می‌کند. این نقش به خصوص در مورد خانوارهای کم در آمد یا حتی با در آمد متوسط، که امکان پس‌انداز قابل توجه را برای آینده ندارند، برجسته است.

این نوع خدمات به طور قطع بر وضعیت مالی صندوق‌ها اثر گذارند، به نحوی که اگر به شیوه‌ای منطقی و مناسب طراحی نشوند با افزایش قابل ملاحظه تعهدات صندوق‌ها پایداری مالی آن‌ها را در بلندمدت در خطر قرار می‌دهند. در این راستا، شایسته است در طراحی نحوه حمایت از بازماندگان و میزان آن هم موضوع پایداری صندوق‌ها و هم آثار اجتماعی و اقتصادی ناشی از آن مد نظر قرار گیرد. واضح است که صندوق‌های بیمه اجتماعی کشور عمدتاً از طریق نظام توازن در آمد و هزینه تأمین مالی می‌شوند. بنابراین، این صندوق‌ها نهادهایی اقتصادی-اجتماعی هستند که باید با

مدیریت منابع بر پایه منطق اقتصادی به دنبال برآوردن برخی اهداف اجتماعی از طریق انجام مصارف باشند. از این رو، استمرار عملکرد مثبت صندوق‌ها منوط به حفظ توازن بین ماهیت اقتصادی صندوق‌ها و اهداف اجتماعی آن‌هاست. به دیگر سخن، از یک طرف، تمرکز بیش از حد بر ماهیت اقتصادی صندوق‌ها و بی‌توجهی به اهداف اجتماعی آن‌ها را از رسالت اصلی خود دور می‌کند و از طرف دیگر، افراط در ارائه حمایت بدون ایجاد پشتوانه مالی و لذا غفلت از ماهیت اقتصادی صندوق‌ها پایداری مالی صندوق‌ها و استمرار تأمین تعهدات به خصوص در بلندمدت و در نتیجه امنیت در آمدی شاغلان کنونی در دوره بازنشستگی را به مخاطره می‌اندازد. به همین دلیل، باید نحوه تعیین میزان مزایا و شرایط استحقاق آن به گونه‌ای طراحی شود که ابعاد اقتصادی و اجتماعی صندوق‌ها، همزمان با هم، مدنظر قرار گیرند.

کتاب پیش‌رو تحت عنوان «سیر تطور قوانین بیمه‌ای حمایت از بازماندگان در ایران» یک تلاش برای بررسی سیر تاریخی تحولات در حوزه حمایت از بازماندگان به منظور شناسایی نحوه تعیین میزان مستمری بازماندگان و شرایط برخورداری از آن در طول یک قرن گذشته است. افزون‌براین، در کتاب حاضر مجموعه قوانین موجود در زمینه حمایت از بازماندگان بیمه‌شدگان متوفی به صورت یکجا ارائه شده است که می‌تواند امکان دسترسی به تمام مواد قانونی مرتبط را برای افراد علاقمند فراهم سازد. این کتاب با تحلیل اقتصادی قوانین مربوطه نشان می‌دهد سیر قانونگذاری در این حوزه در جهت افزایش دامنه پوشش و عمق حمایت از بازماندگان بوده که در بسیاری از موارد این سوگیری در تضاد آشکار با مدیریت اقتصادی و حفظ پایداری مالی صندوق‌ها برای تأمین تعهدات در بلندمدت بوده است.

کتاب حاضر به تمامی پژوهشگران و کارشناسان علاقمند تقدیم می‌شود. امید است این کتاب با پرتوافکنی بر رویه قبلی قانونگذاری در حوزه حمایت از بازماندگان در بهبود فرایند تصمیم‌سازی آتی در این زمینه مؤثر واقع شود.

دکتر شهرام غفاری

رئیس مؤسسه

پاییز ۱۳۹۷